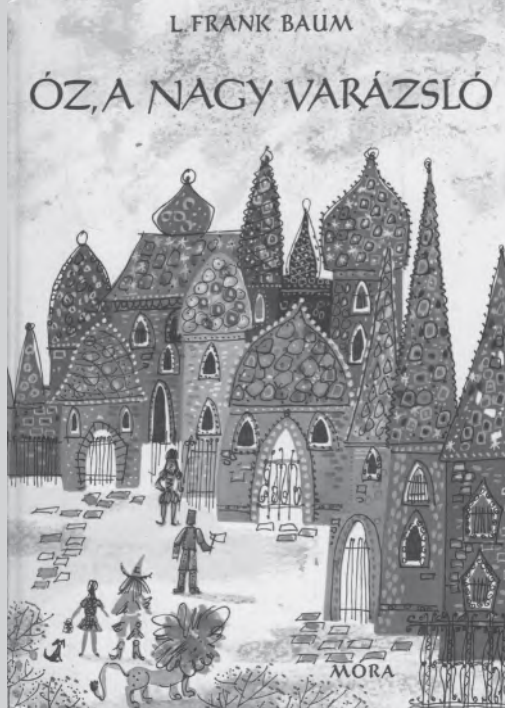

ÓZ, A NAGY VARÁZSLÓ

Zalaba Andrea

Az Óz, a nagy varázsló című meseregény módszertani feldolgozása (I.)

Az alsó tagozatosok olvasmányai között ajánlatos hosszúprózával foglalkozni, hiszen harmadik, negyedik osztályban már képesek befogadni a tanulók egy-egy meseregény feldolgozását is. A Katedra folyóirat idei évfolyamában L. Frank Baum *Óz, a nagy varázsló* című meseregényének feldolgozását közöljük a szeptembertől júniusig tartó időszakban. A célcsoport elsősorban a 10 éves korosztály, vagyis a negyedik osztályos tanulók.

A regény közös feldolgozását 12 tanórára tervezzük, mivel két-három fejezetenként ismerjük meg a történetet, illetve tartunk egy bevezető és egy összefoglaló órát is. Az egyes fejezeteket otthon olvassák el a gyerekek, majd a tanórán közös értelmezést folytatunk, melyek során szövegértési, szövegalkotási stratégiákat, drámapedagógiai és kreatív írásos gyakorlatokat alkalmazunk.

BEVEZETŐ ÓRA

A bevezető óra elsősorban a könyv iránti érdeklődés felkeltésére irányul. Az óra célja a kapcsolatteremtés a könyv és a tanulók között, egy új szöveg bevezetése: A regényben szereplő helyszínek, szereplők, tárgyak megismertetése, és ezzel együtt elvárások ébresztése a tanulóknál. Az óra további célja, hogy előtérbe kerüljenek külső és belső tulajdonságok felismerései. Ezen a tanórán még a diákoknak nincsenek ismereteik a regényről, ezért itt vezeti fel a tanár, hogy milyen szépirodalmi szöveggel fognak megismerkedni az elkövetkező órák folyamán. A feladatokat az adott osztály létszámához igazodva készíti el a tanár, pl. annyi szerep-

lőnevet választ ki, ahány tanuló van az osztályban.

■ **Az óra címe:** *Jóslatok*

■ **Az óra általános céljai:** szociális kompetencia fejlesztése

■ **Az óra irodalmi céljai:** a házi olvasmány iránti érdeklődés felkeltése, a mű szereplővilágának megismerése

■ **Az óra fókusza:** szereplőnevek megismerése, külső és belső tulajdonságok gyűjtése

■ **Az óra típusa:** bevezető óra

RÁHANGOLÓDÁS

1. Rajz

■ **Munkaforma:** csoportmunka

■ **Módszertani stratégia:** rajz

■ **Segédeszközök:** papír, ceruza

■ **Fejlesztési célok:** együttműködő készség fejlesztése

■ **Irodalmi cél:** szöveg iránti elvárások ébresztése a tanulóknál

Az első feladat egy csoportmunka, amit az együttműködő készség fejlesztése szempontjából tartok fontosnak. Azért is választottam első feladatként, hogy mindjárt az óra elején alakuljon ki bizonyos mértékben a tanulók közt egyfajta közös munka. A feladattal előrevetítjük a cselekmény folyamán fontos szerepet betöltő helyszíneket. Az egyik a valóság birodalmának a jelképe, a másik a fantázia birodalmát testesíti meg. A történet ugyanis mindkét szinten játszódik. A kiinduló helyzet egy szegényes ház, majd a zárlatban egy vár. A feladat célja, hogy a rajzok segítségével a tanár elvárásokat ébresszen a tanulóknál.

Két csoportra osztjuk a tanulókat. Mindkét csoportnak ugyanazt a feladatot adjuk. Az a feladat, hogy egy nagy rajzlap felső sarkába rajzoljanak a diákok egy öreg, kicsi, szegényes házat. Ebből a házból egy út vezet sen a lap aljáig, ahova pedig egy nagy, szép várat rajzoljanak.

JELENTÉSTEREMTÉS

2. Jóslás

■ **Munkaforma:** frontális munka

■ **Tanulási eljárás:** jóslás, fűrtábra

■ **Segédeszközök:** képek

■ **Fejlesztési célok:** fantázia fejlesztése

■ **Irodalmi cél:** a jellemzés gyakorlása

A következő feladat a regényben előforduló tárgyakon keresztül a tanulók fantáziájának fejlesztésére szolgál. Asszociatív gondolkodásra ösztönöz, a tanulók szabad gondolkodását bátorítja. A feladat célja, hogy a szereplőkhöz tartozó tárgyakon keresztül karaktereket vetítsünk elő a tanulóknál. Ezek a tárgyak kulcsmotívumokként szerepelnek a könyvben. Ezenkívül ennek a gyakorlatnak a további célja, hogy az említett tárgyak, szereplők segítségével eljussanak a tanulók ahhoz a meghatározáshoz, hogy nem egy reális történetről, hanem egy meseregényről lesz szó.

A tanulók feladata az, hogy a jóslás technikájának segítségével megpróbálják kitalálni, megjósolni, milyen karakterhez kapcsolódhatnak az egyes tárgyak.¹ A tanár egyenként felmutat a tanulóknak képeket, melyeken az alábbi tárgyak láthatók: ezüstcipellő, olajozó, szalmakalap, léggömb stb.

A jóslatokból egy fűrtábra készül a táblára, amely az adott kép és a közte teremthető kapcsolatot mutatja be. Ezt követően az egyik rajzolt képre ráírják a tanulók azokat a jóslatokat a fűrtábrából, amelyek a legtöbbször előfordultak. A másik képre nem írnak semmit, arra a későbbiekben lesz szükség.

A gyakorlat tanári narrációval zárul: Ezt a két rajzot minden órán fogjuk használni. Az olvasás folyamán megkérlek benneteket, hogy ezekre a tárgyakra koncentráltok. A későbbi órák folyamán amint valaki megtalálja valamelyik tárgyat a regényben, megkérem, hogy jelezzen, és megnézzük, teljesült-e valamelyik jóslat, valóban azt a szerepet tölti-e be az adott tárgy a történetben. Ha nem, akkor a másik megrajzolt képre ráírjuk az adott tárgyhoz, hogy valójában miként funkcionál.²

3. Földregés – Szereplők

- Munkaforma: egyéni munka
- Tanulási eljárás: Földregés-játék
- Segédeszközök: -
- Fejlesztési célok: memória fejlesztése
- Irodalmi cél: szereplők neveinek megismerése

Mivel a figyelemkoncentráció minden tevékenységben megtalálható, ezért a tanulás alapjaként szolgál. A hosszú távú emlékezetbe való bevéséshez jól működő figyelem szükséges.³ A következő feladatok a tanulók memóriáját fejlesztik, a gyakorlatok a szereplők nevének megismerésére irányulnak.

A tanulók két sorban, egymásnak háttal, székeken ülnek. Az eredeti módszer szerint egy gyermek sétál körbe. Mivel ebben az esetben a szereplők nevére szeretném irányítani a figyelmet (amiket még a tanulók nem ismernek), ezért a tanár sétál körbe és mesél egy történetet, amelyben a könyvet vezeti fel röviden (ki írta, mi a címe, témája). A történet szövegébe beleszövi a tanár a szereplők nevét. Ha elhangzik egy szereplőnév, akkor mindenkinek fel kell állni a helyéről, és egy másik helyet kell találnia. Eközben a tanár mindig egy széket elvesz, hogy valakinek ne jusson hely. Aki nem figyel föl valamelyik szereplőre, tehát lassan reagál, az kiesik – és megörökli az adott szereplőnek a nevét.⁴

4. Zsipp-zsupp

- Munkaforma: egyéni munka
- Tanulási eljárás: Zsipp-zsupp
- Segédeszközök: -
- Fejlesztési célok: figyelemkoncentráció fejlesztése
- Irodalmi cél: szereplőnevek memorizálása

Ez a feladat az előző gyakorlathoz kapcsolódik, itt szintén a figyelemkoncentráció fejlesztése a cél, valamint a szereplőnevek többszöri kimondásával a megjegyzésük elősegítését szeretném gyakorolni.

Már minden tanulónak megvan a „saját” neve, amit az előző játékban kapott. Ezek a következők: Dorca, Totó, Emmi néni, Bádóg favágó, Vadmacska, Henrik bácsi, Óz, Madáríjesztő, Bohóka, Mezei Pockok királynője stb. A tanulók körben állnak, a tanár vezeti a játékot. Ha a tanár rámutat valakire, és azt mondja, hogy zsipp, akkor annak a tanulónak meg kell mondania a bal oldali szomszédja nevét, ha a tanár zsupp-ot mond, akkor a jobb oldali szomszédja nevét kell kimondani. Ha azt mondja, hogy zsipp-zsupp, akkor mindenki helyet cserél, és így folytatódik a játék addig, míg a tanár legalább háromszor nem mond zsupp-zsupp-ot.⁵

5. Bemutatkozás

- Tanulási eljárás: Alliteráló nevek
- Segédeszközök: -
- Fejlesztési célok: szóincsgyarápítás, figyelemkoncentráció fejlesztése
- Irodalmi cél: külső, belső tulajdonságok felismerése

Hogy még jobban rögződjenek a szereplőnevek, ezért a Zsipp-zsupp játékot bővítem egy másik játékkal. A gyakorlat célja, hogy a nevek mellett a külső és belső tulajdonságok gyakorlása is szerephez jusson.

Folytatódik az előző játék, de a figyelem fokozása és a tulajdonságok begyakorlása érdekében ha valakire rámutat a tanár, akkor a szereplőhöz még egy alliteráló melléknevet is hozzá kell tennie a diáknak. pl.: Mókás Madáríjesztő. Így a tanulónak egyszerre két feladatra is oda kell figyelniük. Be kell tartani a zsipp-zsupp játék szabályait, emellett meg kell jegyezniük a névhez hozzákapcsolt mellékneveket is.⁶

REFLEKTÁLÁS

6. Beszélő nevek

- Munkaforma: egyéni munka
- Tanulási eljárás: Karakterrajz
- Segédeszközök: papír, ceruza
- Fejlesztési célok: beszédkészség, ábraolvasási, rajzolási készség fejlesztése
- Irodalmi cél: a külső tulajdonságok felszínre hozása

Már a szereplőkhöz valamilyen tulajdonságot kapcsolnak a diákok az ezt megelőző feladat folyamán. Ennek a gyakorlatnak a folyamán azonban teljes képet kell alkotniuk a saját szereplőjükről. Mindenki egyénileg dolgozik. A tanulónak meg kell rajzolniuk saját szereplőjüket, köréje írni belső tulajdonságaikat. A rajzolás követően mindenki E/1-ben bemutatja a szereplőjét. A gyakorlat végén ismételtén arra kéri őket a tanár, hogy jól tegyék el a jósításukat, mivel az olvasás folyamán közösen megfigyeljük, mennyire váltak be a feltételezéseik.⁷

7. Házi feladat

Házi feladatra az első két fejezetet kell a tanulónak elolvasniuk. A tanár felhívja a figyelmet arra, hogy ne feledkezzenek meg a tárgyokról, szereplőkről, amelyekről jóslatokat alkottak, valamint készíteniük kell egy olvasónaplót, amibe erről az óráról a szereplőnevek kerülnek bele.

■ Jegyzetek:

¹ PETHŐNÉ NAGY, CS.: *Módszertani kézikönyv*. Korona Kiadó, Budapest, 2005, 253.

² PETRES CSIZMADIA, G.: Jellemek és jóslatok. Házi olvasmány – az iskolapadban II. In: *Katedra* 2012/11, 28-29. [http://katedra.sk/2013/08/02/jellemek-es-joslatok-hazi-olvasmany-az-iskolapadban-ii/] (2014. 3. 10)

³ DEMETER LÁZÁR, K.: *Játszótárs. Drámajátékok és kreativitás a fejlesztőpedagógiában 5-10 éveseknek*. Geobook Hungary Kiadó, Szentendre, 2008, 99.

⁴ DEMETER LÁZÁR, K.: *Játszótárs. Drámajátékok és kreativitás a fejlesztőpedagógiában 5-10 éveseknek*. Geobook Hungary Kiadó, Szentendre, 2008, 27.

⁵ PINCZÉSNE Dr. PALÁSTHY, I.: *Dráma Pedagógia Pszichológia*. Pedellus Tankönyvkiadó KFT., Debrecen, 2003, 66.

⁶ KAPOS, L.: Játékok a Drámapedagógiai Magazinból. In: *Drámapedagógiai Magazin*. 1999/2. különszám

⁷ PETRES CSIZMADIA, G.: Jellemek és jóslatok Házi olvasmány – az iskolapadban II. In: *Katedra* 2012/11, 28-29. [http://katedra.sk/2013/08/02/jellemek-es-joslatok-hazi-olvasmany-az-iskolapadban-ii/] (2014. 3. 10)